

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 418/2023-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených JUDr. Miroslavom Sklenárom, advokátom, Kováčska 40, Košice, proti uzneseniu Okresného súdu Žiar nad Hronom č. k. 23Cpr/1/2016-704 z 26. mája 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 27. júla 2023 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením súdu v civilnom spore o nepripustení zmeny žaloby. Uznesenie žiadajú zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

II.

2. Sťažovatelia, s ktorými žalovaný zamestnávateľ skončil pracovný pomer, sa žalobou z roku 2011 domáhali určenia neplatnosti tohto úkonu žalovaného. Ich žaloba bola rozsudkom okresného súdu z októbra 2012 zamietnutá. Proti tomu sa sťažovatelia odvolali a od krajského súdu žiadali, aby im tak, ako žiadali v žalobe, priznal aj náhradu mzdy od júna 2011, až pokým im žalovaný znova neumožní pracovať. Krajský súd rozsudok okresného súdu zrušil, no nárokom na náhradu mzdy sa nezaoberal. Sťažovatelia si aj následne na okresnom súde podaniami uplatňovali nároky na náhradu mzdy. Okresný súd ich podania posúdil ako zmenu (rozšírenie) žaloby, ktorú uznesením z 8. marca 2016 zamietol a rozsudkom z toho istého dňa určil, že ich pracovný pomer bol skončený neplatne. Na to sťažovatelia reagovali návrhom na doplnenie rozsudku a odvolaním proti rozsudku okresného súdu. Ich návrh na doplnenie rozsudku okresný súd uznesením z 5. mája 2016 zamietol a ich odvolanie krajský súd uznesením z 31. októbra 2017 odmietol. Dovolanie sťažovateľov proti tomuto uzneseniu krajského súdu bolo uznesením najvyššieho súdu z 25. mája 2023 odmietnuté.

3. Na uznesenie okresného súdu z 8. marca 2016 napokon sťažovatelia z obavy o premlčanie nároku na náhradu mzdy reagovali aj novou žalobou z apríla 2016, ktorou sa domáhali náhrady mzdy za obdobie od júna 2011, pokým im žalovaný neumožní pokračovať v práci. V tomto konaní na pojednávaní 15. februára 2019 vyčíslili nárok na náhradu mzdy až do decembra 2017 – do doby, keď im žalovaný umožnil pokračovať v práci. Okresný súd ich však vyzval, aby svoje nároky uplatnili písomne. Na to sťažovatelia reagovali podaním z marca 2019. Okresný súd ho posúdil ako zmenu žaloby – jej rozšírenie o nárok na náhradu mzdy za obdobie od marca 2016 do decembra 2017 a uznesením z 10. apríla 2019 rozhodol, že zmenu žaloby nepripúšťa, keďže od 1. júla 2016 nie je kauzálne príslušný. O žalobe sťažovateľov sčasti ich nárokov na náhradu mzdy za obdobie od júna 2011 do februára 2016 okresný súd rozhodol rozsudkom z 31. marca 2021, ktorý však bol sčasti zrušený uznesením krajského súdu z 30. septembra 2022. V tomto uznesení sa krajský súd vyjadril aj k nepripusteniu zmeny žaloby tak, že sa stotožnil s právnym názorom okresného súdu.

4. Sťažovatelia napriek tomu podaniami zo 14. februára 2023, 30. marca 2023 a 22. mája 2023 znova vyčíslili nároky na náhradu mzdy za obdobie od marca 2016 do decembra 2017. Ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením z 26. mája 2023 okresný súd tieto ich podania znova posúdil ako zmenu žaloby. Ako nedôvodnú vyhodnotil ich argumentáciu nálezom ústavného súdu č. k. III. ÚS 271/2011, ktorý sa vzťahoval na § 95 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku a iné dôvody nepripustenia zmeny žaloby. Zdôraznil, že dôvodom nepripustenia zmeny žaloby na rozdiel od Občianskeho súdneho poriadku je podľa Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) aj kauzálna nepríslušnosť súdu konať o zmenenej žalobe. Znova odkázal na už v konaní vyjadrený, a preto podľa neho záväzný právny názor krajského súdu, podľa ktorého v takejto situácii s poukazom na § 40 a § 143 ods. 2 CSP nebol povinný vylúčiť žalobu v jej zmenenej časti na samostatné konanie a následne ju postúpiť v tejto časti kauzálne príslušnému súdu. Okresný súd s ohľadom na to, že o zmenenej žalobe – nárokoch na náhradu mzdy za obdobie od marca 2016 do decembra 2017, bol od 1. júla 2016 podľa § 23 písm. f) CSP kauzálne príslušný rozhodovať iný okresný súd podľa § 143 ods. 2 v spojení s § 40 CSP zmenu žaloby nepripustil. V rovnaký deň okresný súd rozhodol o žalobe sťažovateľov bez toho, aby rozhodol o náhrade mzdy od marca 2016 do decembra 2017.

III.

5. Sťažovatelia zdôrazňujú, že už žalobou z roku 2011 sa domáhali náhrady mzdy od skončenia pracovného pomeru, pokým im žalovaný znova neumožní pracovať. V tomto prvom konaní im formalistickým postupom súdov bola odňatá možnosť uplatnenia si ich nárokov, keďže vecne nebolo rozhodnuté o náhrade mzdy, ktorú si uplatnili už žalobou, a preto nebol dôvod, aby vôbec o ich podaniach bolo rozhodované ako o zmene žaloby. Sťažovatelia tvrdia, že i druhou žalobou si uplatnili náhradu mzdy za obdobie od skončenia pracovného pomeru, až pokým im žalovaný neumožní pracovať. Pripomínajú, že ju podali v obave z premlčania, ktorá vyplynula z nesprávnych postupov súdov v prvom konaní. Sťažovatelia svoje podania, ktoré okresný súd posúdil ako zmenu žaloby, interpretujú ako návrhy na čiastočné zastavenie konania, keďže žalovaný ich nároky čiastočne v priebehu konania uspokojil, a „*sprešnenia uplatnených nárokov*“. Sú toho názoru, že v spore nedošlo k zmene žaloby jej rozšírením, a tým, že o celom ich uplatnenom nároku nebolo rozhodnuté rozsudkom, došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Ak by sa novou žalobou domáhali svojich nárokov, tak by bola žalovaným dôvodne vznesená námietka premlčania.

6. Sťažovatelia považujú namietané uznesenie za súčasť nesprávnych postupov súdov v oboch konaniach, ktoré smerujú k tomu, že ani po 12 rokoch od ich prvej žaloby nie je rozhodnuté o celom ich nároku. Okresný súd v namietanom uznesení a krajský súd (v rozhodnutí o ich odvolaní z 30. septembra 2022) podľa sťažovateľov ignoruje § 470 ods. 4 CSP, podľa ktorého konania začaté do konca júna 2016 sa majú dokončiť na vecne, miestne a kauzálne príslušnom súde. Zdôrazňujú, že je bežné, že ak pri začatí konania o náhradu mzdy nie je jasný koniec protiprávneho konania žalovaného, tak sa v žalobe použije relatívne neurčitá formulácia a po vyčíslení nároku nie je dôvod rozhodovať o zmene žaloby. V tejto súvislosti odkazujú na rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 1Cdo/180/2009, podľa ktorého ak zamestnanec podal žalobu o neplatnosť skončenia pracovného pomeru, treba predpokladať, že si uplatňuje aj náhradu mzdy.

IV.

7. Podstatou sťažovateľmi tvrdeného porušenia ich ústavných práv je to, že napriek ich riadne podanej žalobe, ktorá bola v priebehu konania modifikovaná či už návrhmi na čiastočné zastavenie konania alebo spresňovaním už uplatnených nárokov, nebolo rozhodnuté o ich nároku na náhradu mzdy za obdobie od marca 2016 do decembra 2017. Sťažovatelia tento následok nevyvodzujú len z uznesenia, ktoré namietajú ústavnou sťažnosťou, ale aj od viacerých postupov súdov nielen v namietanom konaní, ale aj v konaní o ich prvej žalobe. I pri prvej žalobe zvýrazňujú, že si ňou uplatnili nároky na náhradu mzdy, o ktorých však v rozpore s ich právami podľa Občianskeho súdneho poriadku nebolo rozhodnuté. Podľa sťažovateľov i ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením o nepripustení zmeny žaloby malo dôjsť k tomu, že nebolo rozhodnuté o ich časti ich nároku uplatneného už v samotnej žalobe. K následku na právach sťažovateľov teda malo dôjsť tým, že okresný súd nesprávne interpretoval ich druhú žalobu tak, že ňou nebol uplatnený ich nárok na náhradu mzdy od marca 2016 do decembra 2017. Sťažovatelia teda namietajú nesprávne právne posúdenie ich procesných úkonov. Nielen samotnej žaloby, ale aj následných podaní, v ktorých na rozdiel od okresného súdu nevidia zmenu žaloby. Z toho vyvodzujú záver, že rozhodnutie okresného súdu je nesprávne primárne v tom, že bolo vôbec vydané. Podľa sťažovateľov okresný súd mal o ich nároku rozhodnúť bez toho, aby sa vôbec zaoberal tým, či je dôvod na pripustenie zmeny žaloby.

8. Procesná vada spočívajúca v tom, že nebolo rozhodnuté o celom predmete konania, sa dá namietat osobitným prostriedkom. Týmto je podľa § 255 ods. 1 CSP návrh na doplnenie rozsudku, ktorý môže strana podať, rovnako ako odvolanie, do 15 dní od doručenia rozsudku s tým, že o tomto návrhu musí okresný súd rozhodnúť. Ak tento návrh zamietne, je proti tomuto uzneseniu podľa § 357 písm. g) CSP prípustné odvolanie. Sťažovateľmi namietaný zásah je tak potencionálne pri využití zákonom predpokladaných prostriedkov napravitel'ny v systéme všeobecného súdnictva. To zodpovedá závažnosti sťažovateľmi tvrdeného pochybenia okresného súdu, s ktorým sa všeobecné súdnictvo môže vysporiadať vo všetkých jeho inštanciách. I keby okresný súd návrh na doplnenie rozsudku zamietol a jeho uznesenie krajský súd potvrdil, bolo by proti takémuto rozhodnutiu krajského súdu podľa § 420 písm. f) CSP prípustné odvolanie.

9. Nemožno pochybovať o tom, že pri absencii rozhodnutia o celom predmete konania dochádza k znemožneniu uskutočnenia procesného práva podať žalobu v miere porušenia práva na spravodlivý proces a rozhodnutie krajského súdu o odvolaní proti rozhodnutiu o zamietnutí návrhu na doplnenie rozsudku je rozhodnutím, ktorým konanie o jeho nerozhodnutej časti končí.

Sťažovatelia preto nevyčerpali právne prostriedky nápravy (návrh na doplnenie rozsudku s prípadnými opravnými prostriedkami), ktoré im zákon (CSP) priznáva na ochranu ich ústavných práv, ktorých súčasťou je nepochybne i to, aby bolo rozhodnuté o celom predmete konania, ktorý bol podľa sťažovateľov určený už nimi podanou žalobou. Preto je ústavná sťažnosť podľa § 132 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) neprípustná a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

10. Na tom nič nemení ani prípadná nesprávnosť ústavnou sťažnosťou namietaného uznesenia či sťažovateľmi tvrdené pochybenia súdov v konaní o ich prvej žalobe, kde došlo k obdobnému, zrejme rovnako formalistickému výkladu ich procesných úkonov, ktorý si vyžiadal celkom nadbytočné uplatnenie ich nárokov v ďalšom konaní. Ak pochybenie okresného súdu spočíva v tom, že nebolo rozhodnuté o celej žalobe sťažovateľov, pričom tento stav bol docieľený tak, že v jeden deň okresný súd vydal neúplný rozsudok a so zvyškom žaloby sa vysporiadal uznesením o nepripustení domnejšej zmeny žaloby, nie je dôvod na to, aby takéto pochybenie, ktorého čiastkovým prejavom bolo namietané uznesenie, bolo naprávané ústavnou sťažnosťou proti tomuto procesnému uzneseniu, ktoré je vlastne len kamuflážou omnoho závažnejšieho pochybenia spočívajúceho v nerozhodnutí o celom, tak ako tvrdia sťažovatelia, žalobou uplatnenom nároku. Sťažovatelia tak ako v prvom konaní mali podať návrh na doplnenie rozsudku a vytrvať v uplatňovaní svojich práv v prostredí opravných prostriedkov prípustných proti uzneseniu o zamietnutí návrhu na doplnenie rozsudku.

V.

11. Na okraj, obdobne ako v náleze č. k. I. ÚS 400/2019 možno uviesť, že zmena žaloby a následná možnosť jej nepripustenia súdom nemá v zásade žiaden ústavnoprávny rozmer. Možnosť konať aj o inom ako žalobou uplatnenom nároku nie je vyjadrením práva na súdnu ochranu. Ide o nástroj procesnej hospodárnosti, ktorá vytvára možnosť, nie nevyhnutnosť toho, aby súd mohol rozhodnúť aj o inom nároku, ako o nároku, ktorý bol uplatnený žalobou, ktorou začal spor. To, že okresný súd tento nástroj procesnej efektivity nepripustením zmeny žaloby odmietol využiť, či ním dokonca zakrýval svoj právny názor, že sťažovatelia si žalobou neuplatnili náhradu mzdy od marca 2016 do decembra 2017, nevedlo k tomu, že by si sťažovatelia svoj nárok na súde nemohli uplatniť alebo že kvalita ich nároku sa zhoršila. Medzi tvrdenou a možno aj skutočnou nesprávnosťou napadnutého uznesenia a ústavnými právami sťažovateľov niet žiadneho súvisu. K porušeniu ústavných práv sťažovateľov, ako už bolo naznačené a ako aj vyplýva z argumentácie sťažovateľov, mohlo skôr dôjsť právnym omylom okresného súdu, ktorý žalobu sťažovateľov interpretoval tak, že ňou nebola uplatnená náhrada mzdy za obdobie od marca 2016 do decembra 2017. Ako však už bolo uvedené, nápravu tohto omylu ponúka podústavné právo v inštitúte návrhu na doplnenie rozsudku, o ktorom možno konať vo všetkých inštanciách všeobecného súdnictva.

12. Ústavná sťažnosť sťažovateľov preskakuje možnosti uplatnenia ich práv v systéme všeobecného súdnictva podľa podústavného práva. Je nesprávnou redukciou možného zásahu do ich ústavných práv v dôsledku zamerania sa na parciálne procesné uznesenie o zmene žaloby, ktoré ani štandardné kodifikácie procesného práva nepoznajú. Je možné, že nerozhodnutím o časti nároku sťažovateľov bola namiesto hospodárnosti pre strany – nositeľov základných práv, a namiesto hospodárnosti justičného systému uprednostnená hospodárnosť konania, v ktorom rozhoduje konkrétny sudca.

I pri zmene žaloby má byť táto moc primárne prenechaná stranám sporu. Tak tomu je aj v tých procesných kodifikáciách, ktoré namiesto úradníckeho ponímania pripúšťania každej a akejkolvek zmeny žaloby uznesením súdu jasne stanovujú, že rozhodnutiu súdu o pripustení zmeny žaloby predchádza rozhodnutie žalovaného. Ak žalovaný so zmenou žaloby súhlasí, súd koná o zmenenej žalobe bez toho, aby takúto zmenu musel pripustiť. Pripustenie či nepripustenie zmeny žaloby nemá byť na súde, ale predovšetkým na vôli strán motivovanej ich snahou o hospodárnosť tak, ako tomu je či už v § 263 nemeckého ZPO alebo v § 235 ods. 2 rakúskeho ZPO, podľa ktorých zmena žaloby je prípustná primárne, ak s ňou súhlasí protistrana.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. augusta 2023

Robert Šorl
predseda senátu